

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI SOLIQ TIZIMINI OPTIMALLASHTIRISH

Rafiyeva Zarina

Samarqand iqtisodiyot va servis instituti o'qituvchisi

Sharofiddinov Jahongir

Samarqand iqtisodiyot va servis instituti talabasi

Ismoilov Asadbek

Samarqand iqtisodiyot va servis instituti talabasi

Annotatsiya: soliqqa tortish tizimini optimallashtirish dolzarb va murakkab vazifa bo'lib, uning yechimi O'zbekiston Respublikasida iqtisodiy, ijtimoiy, siyosiy va global omillarni yaxshilash imkonini beradi. Iqtisodiy o'sishni rag'batlantirish zarurati: soliq yukini kamaytirish investitsiyalarning ko'payishiga olib kelishi mumkin, biznes daromadlarining o'sishi, yangi ish o'rinlari yaratilishi. Yashirin iqtisodiyotni qisqartirish: soliq tizimini soddalashtirish va soliq stavkalarini pasaytirish korxonalar va jismoniy shaxslar uchun soliq to'lashni yanada jozibador qilishi mumkin. Iqtisodiyotning raqobatbardoshligini oshirish: soliq yukini kamaytirish O'zbekistonni xorijiy investorlar uchun yanada jozibador qilishi mumkin. Qashshoqlikni kamaytirish: soliq yukini kamaytirish daromadlarning oshishiga va farovonlikning yaxshilanishiga olib kelishi mumkin. Turmush darajasini oshirish: soliqlarni yanada samarali yig'ish orqali byudjet daromadlarini oshirish ta'lim, sog'liqni saqlash va ijtimoiy himoya kabi davlat xizmatlari sifatini oshiradi. Aholining hukumatga ishonchini oshirish: adolatli va shaffof soliq tizimi aholining hukumatga ishonchini oshirishi mumkin. Davlatchilikni mustahkamlash: Samarali soliqqa tortish tizimi davlatning moliyaviy barqarorligini ta'minlashning muhim vositalaridan biridir.

Kalit so'zlar: soliq tizimi, NDFL, QQS, Iste'mol soliqlari, Daromad soliqlari, aksiz, Mol-Mulk soliqlari.

O'zbekiston Respublikasining amaldagi soliq tizimini tahlil qilish:

1. Asosiy elementlarning xarakteristikallari: Daromad soliqlari: Shaxsiy daromad solig'i (NDFL) - 12%. Jismoniy shaxslar tomonidan turli manbalardan olingan daromadlar, jumladan, ish haqi, tadbirkorlik faoliyati, dividendlar, depozitlar bo'yicha foizlar va boshqalardan undiriladi. Korxonada daromad solig'i (CIT) - 15%. Yuridik shaxslar olgan foydadan undiriladi. Iste'mol soliqlari: Qo'shilgan qiymat solig'i (QQS) - 15%. Tovarlar (ishlarni, xizmatlarni) ishlab chiqarish va sotishning barcha bosqichlarida yaratilgan qo'shilgan qiymatdan undiriladi. Spirtli ichimliklar, tamaki mahsulotlari, benzin, yoqilg'i-moylash materiallariga aksiz solig'i. O'zbekiston Respublikasi hududiga olib kiriladigan tovarlar uchun bojxona to'lovlari. Mol-Mulk soliqlari: Mol-Mulk solig'i. Ko'chmas Mol-mulkka ega bo'lgan jismoniy va yuridik shaxslardan undiriladi. Yer solig'i. U

yer uchastkalari bo'lgan jismoniy va yuridik shaxslardan undiriladi. Boshqa soliqlar: Yer q'ridan foydalanganlik uchun soliq. Foydali qazilmalarni qazib oluvchi yuridik shaxslardan undiriladi. Kichik biznes uchun yagona soliq to'lovi (UTP).

2. Afzalliklari: Nisbatan oddiy tuzilish. Soliq qonunchiligining barqarorligi. So'nggi yillarda tadbirkorlik sub'ektlariga soliq yukini kamaytirish. Kamchiliklari: Ijtimoiy to'lovlarning yuqori ulushi (shaxsiy daromad solig'ining bir qismi sifatida). Ba'zi soliqlarni boshqarishda qiyinchiliklar. Soliq tizimining rag'batlantiruvchi funktsiyasi etarli emas. Iqtisodiyotning turli tarmoqlari uchun notekis sharoitlar.

Soliq tizimini optimallashtirish bo'yicha jahon tajribasi:

1. Pasaytiriladigan soliq stavkalari: Daromad solig'i: Ko'pgina mamlakatlar iqtisodiy o'sishni rag'batlantirish va xalqining turmush darajasini yaxshilash uchun daromad solig'i stavkalarini pasaytirdi. Daromad solig'i: Daromad solig'i stavkasini pasaytirish mamlakatga investitsiyalarni yanada jozibador qilishi mumkin, QQS: QQS stavkasining pasayishi iste'molni rag'batlantiradigan tovarlar va xizmatlar narxining pasayishiga olib kelishi mumkin.

2. Soliq solinadigan bazani kengaytirish: Yashirin iqtisodiyotdan olingan daromadlarni soliq solinadigan bazaga kiritish: bunga soliq tizimini soddalashtirish, soliq stavkalarini pasaytirish va soliq to'lovlari ustidan nazoratni kuchaytirish orqali erishish mumkin. Yangi soliqlarni joriy etish: masalan, ko'chmas mulk solig'i, meros solig'i, hashamat solig'i.

3. Soliq ma'muriyatchiligini soddalashtirish: Elektron soliq tizimlaridan foydalanish: Bu soliq to'lash jarayonini yanada qulay va shaffof qilish imkonini beradi. Soliq deklaratsiyasi sonining kamayishi: Bu korxonalar uchun buxgalteriya hisobi xarajatlarini kamaytirishi mumkin.

4. Investitsiyalar va innovatsiyalarni rag'batlantirish uchun imtiyozlarni joriy etish: Iqtisodiyotning ustuvor tarmoqlariga investitsiyalar uchun soliq stavkalarini pasaytirish: bu yangi korxonalarni rivojlantirish va ish o'rinlari yaratishni rag'batlantirishi mumkin. Soliq imtiyozlarini taqdim etish: Bu innovatsiyalar va yangi texnologiyalarni rivojlantirishni rag'batlantirishi mumkin.

5. Keys tadqiqotlari: Estoniya: Estoniya elektron soliq tizimlarini joriy etishda yetakchilardan biri hisoblanadi. Bu mamlakatda barcha soliq deklaratsiyasi elektron shaklda topshiriladi va aksariyat soliq to'lovlari onlayn tarzda amalga oshirilishi mumkin. Singapur: Singapur dunyodagi eng past korporativ soliq stavkalaridan biriga ega (17%). Bu mamlakatni investitsiyalar uchun jozibador qiladi va biznesni

rivojlantirishga yordam beradi. AQSh: AQSh 2017 yilda daromad solig'i stavkasini 35% dan 21% gacha pasaytirdi. Ushbu qaror iqtisodiy o'sishni rag'batlantirishga qaratilgan edi.

6. Cheklovlar va xavflar: Soliq stavkalarini pasaytirish byudjet daromadlarining qisqarishiga olib kelishi mumkin: bu davlat xizmatlari sifatiga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin. Soliq bazasini kengaytirish aholi o'rtasida norozilikning kuchayishiga olib kelishi mumkin: odamlar ko'proq soliq to'lashni xohlamasligi mumkin. Soliq ma'muriyatchiligini soddalashtirish soliq to'lashdan bo'yin tovlashning ko'payishiga olib kelishi mumkin: soliqlar to'lanishi ustidan nazoratning samarali tizimlarini yaratish zarur.

O'zbekiston Respublikasining soliqqa tortish tizimini optimallashtirish bo'yicha takliflar:

1. Soliq yukini kamaytirish: Shaxsiy daromad solig'i stavkasini kamaytirish: masalan, 10% gacha. Bu daromadning o'sishini rag'batlantirishi va xarid qobiliyatini oshirishi mumkin. Proportsional soliq tizimiga o'tish: Bu har bir kishi o'z daromadining bir xil qismini soliqlarda to'laydigan adolatli soliq tizimini yaratadi. Daromad solig'ining tabaqalashtirilgan stavkalarini joriy etish: masalan, kichik biznes va innovatsion korxonalar uchun pastroq stavkalar. Shaxsiy daromad solig'ining bir qismi sifatida ijtimoiy to'lovlarni bekor qilish: bu ish beruvchilarga mehnat xarajatlarini kamaytirish va yangi ish o'rinlarini yaratish imkonini beradi.

2. Soliq ma'muriyatchiligi tizimini soddalashtirish: Elektron soliq tizimini joriy etish: bu soliq to'lash jarayonini yanada qulay va shaffof qiladi. Soliq deklaratsiyasi sonining kamayishi: Bu korxonalar uchun buxgalteriya hisobi xarajatlarini kamaytirishi mumkin. Soliq nazorati tizimini takomillashtirish: bu soliq undirish samaradorligini oshiradi va yashirin iqtisodiyotni kamaytiradi.

3. Investitsiyalar va innovatsiyalarni rag'batlantirish: Iqtisodiyotning ustuvor tarmoqlariga investitsiyalar uchun soliq stavkalari pasaytirilgan: masalan, IT sektori, qishloq xo'jaligi, ishlab chiqarish. soliq imtiyozlarini taqdim etish: Bu innovatsiyalar va yangi texnologiyalarni rivojlantirishni rag'batlantirishi mumkin. Kichik biznes uchun imtiyozli shart-sharoitlar yaratish: masalan, soliq stavkalarini pasaytirish, soliq tizimini soddalashtirish, davlat grantlarini berish.

4. Aholining soliq savodxonligini oshirish: Axborot kompaniyalarini o'tkazish: bu aholining soliq sohasidagi huquq va majburiyatlari haqida xabardorligini oshiradi. Ta'lim dasturlarini ishlab chiqish: bu odamlarga soliq tizimini va soliq qonunchiligiga rioya qilishni yaxshiroq tushunish imkonini beradi.

5. Xalqaro hamkorlikni mustahkamlash: Boshqa davlatlar bilan tajriba almashish: bu soliq sohasidagi ilg'or tajribalarni o'zlashtirish imkonini beradi. Ikki tomonlama soliqqa tortish to'g'risidagi bitimlarni tuzish.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Shodiev, J., & Zarina, R. (2024). SOCIO-ECONOMIC CONSEQUENCES OF DIGITAL ECONOMY DEVELOPMENT. American Journal of Public Diplomacy and International Studies (2993-2157), 2(1), 200-202.
2. Рафиева, З., Шодиев, Ж., & Бурхонов, А. (2024). ЭКОНОМИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ ЦИФРОВИЗАЦИИ. INTERNATIONAL JOURNAL OF RECENTLY SCIENTIFIC RESEARCHER'S THEORY, 2(1), 256-260.
3. Рафиева, З., Бурхонов, А., & Шодиев, Ж. (2024). ЦИФРОВИЗАЦИЯ ЭКОНОМИКИ УЗБЕКИСТАНА. INTERNATIONAL JOURNAL OF RECENTLY SCIENTIFIC RESEARCHER'S THEORY, 2(1), 252-255.
4. Javohir, S., & Xadjaeva, F. (2024). ASSESSMENT OF THE EFFECTIVENESS OF STATE BUDGET DISTRIBUTION. American Journal of Public Diplomacy and International Studies (2993-2157), 2(1), 239-242.
5. Kamil, M., Shodiev, J., & Zarina, R. (2024). TECHNOLOGICAL TRENDS IN THE DIGITAL ECONOMY. American Journal of Language, Literacy and Learning in STEM Education (2993-2769), 2(1), 406-408.
6. Shodiev, J., & Zarina, R. (2024). DIGITAL ECONOMY AS A FACTOR OF TRANSFORMATION OF ECONOMIC SYSTEMS. INTERNATIONAL JOURNAL OF RECENTLY SCIENTIFIC RESEARCHER'S THEORY, 2(1), 162-166.
7. Hamzaevich, S. J., Jumakulovich, E. N., Shodievich, S. H., Rozikovna, R. M., & Jubatirovna, X. S. (2024). ILMIY TADQIQOTLARDA OLINGAN MA'LUMOTLARNI PEARSON MEZONI BO 'YICHA TAHLIL QILISH. INTERNATIONAL JOURNAL OF RECENTLY SCIENTIFIC RESEARCHER'S THEORY, 2(1), 82-86.
8. Нозимов, Э. А., & Шодиев, Ж. (2023). СТРАХОВАНИЕ ТРАНСПОРТНЫХ СРЕДСТВ И ЕГО РАЗВИТИЕ В УЗБЕКИСТАНЕ. The Role of Exact Sciences in the Era of Modern Development, 1(2), 14-18.
9. Рафиева, З. (2023). Пути эффективного использования внутренних инвестиций в национальной экономике.
10. Шодиев, Ж. Х., & Алиева, С. С. (2023). Источники финансирования инвестиционной деятельности со стороны государства. Ta'lim va rivojlanish tahlili onlayn ilmiy jurnali, 3(2), 294-297.
11. Shodievich, S. H., & Roziqovna, R. M. (2023). OLIY O 'QUV YURLARIDA MASHG 'ULOTLAR SIFATI VA SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA ILMIY MAQOLALARNING O 'RNI. PEDAGOGS jurnali, 25(1), 52-55.